

DŮM A OSADA STARŠÍCH PP (BŘEZNO)

Lit.: PLEINEROVÁ, I. - HRALA, J. 1988: Březno. Osada lidu knovízské kultury v severozápadních Čechách, Ústí n. Labem.

UMÍSTĚNÍ LOKALITY:

Obec Březno se nachází asi 4 km západně od Loun a patří ke starému sídelnímu území Čech ve středním Poohří. Pravěké naleziště je vzdáleno 700 m na východ od současné obce. Připíná se k těsně k toku Ohře. Osada knovízské kultury se omezovala na západní a střední část zkoumané lokality. V souvislé ploše bylo sídliště knovízské kultury zjištěno v rozsahu 2.5 ha.

DĚJINY VÝZKUMU:

Výzkum v Březně začal v roce 1954 záchranou akcí v SZ části naleziště. Bylo to v místech, kde docházelo k porušování pravěkých objektů sesuvem nárazového břehu Ohře. Nálezy z různých období. Průzkumy zde probíhaly v několika fázích:

1. Prvním nález hrob únětické kultury a dal podnět k dalším pracím. V počáteční etapě byly prováděny menší sondy a cílem bylo odkrýt pohřebiště ze staré doby bronzové.
2. od r 1957: objev časně slovanské polozemnice. Změnilo se zaměření výzkumu (na slovanské období) a práce se prováděly ve větším měřítku.
3. systematický velkoplošný výzkum prováděný za pomoci mechanizačních prostředků. V letech 1961-1973. Těžištěm bylo sledování nestaršího slovanského osídlení a germánského sídliště z doby stěhování národů.
4. 1974-1980 přešlo se opět na menší odkryvy se snahou doplnit poznatky o některých důležitých fázích pravěkého osídlení lokality. Poslední objekty knovízské kultury byly odkryty v roce 1977 a pak se práce přesunuly do východní části naleziště.

Zaměření výzkumu se v podstatě nikdy nesoustředovalo na objekty knovízské kultury. Ty byly odkrývány jen příležitostně v souvislosti s nálezy z jiných období. Určitým paradoxem je, že právě ony tvoří početně největší nálezový soubor z březenské lokality.

JEDNOTLIVÉ OBJEKTY:

Při výzkumu v Březně byly zjištěny 3 druhy objektů: Obydlí, jámy a velké objekty E a J.

Jámy:

Odkryto 305 jam o kterých můžeme s jistotou říci, že pocházejí z období knovízské kultury.

Jámy mísovitého typu, válcovité, kuželovité, vakovité, nebo zužující se k ústí. Půdorys jam byl většinou kruhovitý nebo oválný, výjimečně se blížil obdélníku se zaoblenými rohy. Nejčastější plocha byla mezi 0.75-2 m², a hloubka mezi 51-99 cm. Převažující zásyp byl jednotný a to v různých odstínech šedé.

- jámy s větším počtem kamenů (41%) Většinou nemají stopy opracování někdy jsou rozpolcené nebo přeseknuté. 2 objekty byly kameny vyplněny, dále byly kameny seskupené v pravidelném kruhu, nebo půlkruhu nebo najdeme kamenné vydláždění.

- jámy se zvířecími těly: Kostra mladého prasete, neúplné ostatky kozy nebo ovce, hlava a přední část těla koně nebo kostra mladého dobytčete ležícího na pravém boku v kruhovém obložení z kamenů a při severní straně ležela 2 těla psů.

- jámy s lidskými kosterními pozůstatky: celkem ve 13 jámách. Jde o fragmenty kostí nebo lebek, jednou o téměř celou lebku, jednou dolní končetiny, jeden úplný a jeden neúplný skelet. Téměř všichni jedinci, jejichž pozůstatky byly nalezeny vykazovaly stopy násilných zásahů. V jámách byly kosti nejméně 9 osob, 5x se jednalo o muže, jednou o ženu a 2x o děti ve věku 3-6 let a jedna blíže neurčitelná kostra dospívajícího jedince. Pravděpodobnou příčinou smrti těchto osob bylo ubití, nejspíše ukamenování. Pro antropofagii, často pro

podobné příklady předpokládanou, nebyly v Březně přímé doklady, i když ani tam ji nelze vyloučit.

Druhově představují nálezy z jam obvyklý inventář sídlišť knovízské kultury. Hlavně keramiku. Převažují zde jámy s nepříliš velkým počtem střepů a to do 60 zlomků.

Doklady pro výklad funkce jam jsou nejednoznačné. ½ sloužila jako skladovací prostory, zbytek k jiným účelům.

Domy: Poznatky o obytných stavbách lidu s knovízskou kulturou jsou zatím dosti neurčité. Tak je to i v osadě v Březně. Bylo zde odkryto 5 neúplných pozůstatků staveb a jeden dobře zachovaný křivý půdorys. Tento dům byl umístěn východní okrajové části osady. Má obdélníkový půdorys 15 x 5,5 m a je orientován podélnou osou SZ-JV. V největší východní části se nacházelo ohniště.

Objekty E a J: Tyto objekty tvořily SV a V ohraničení knovízské osady.

- Objekt E: pás kamenů nad zahloubenou rozsáhlou jámou. Kameny spolu se střepy, dalšími artefakty a zvířecími kostmi tvořily jakési dláždění. Možnost vysvětlení vrstvy kamenů jako snahu o zpřístupnění zamokřené plochy.
- Objekt J: Je to rozlehlá nepravidelně orientovaná jáma s několika kameny, zvířecími kostmi, střepy, dvěma bronzovými jehlicemi a hliněným kotoučem.

Význam těchto objektů je možná kultovního charakteru, ale je nutno přiznat že patří do skupiny nálezů, pro než zatím vysvětlení neznáme.

PAMÁTKY HMOTNÉ KULTURY

Keramika:

Nalezneme zde keramiku typickou pro knovízskou kulturu. Amfory, okříny, hrnce, mísy, džbánky, koflíky, (7) cedníky.

Dále zde máme: přeslen, hliněný kruh, keramický model kolečka,

Výrobky z kamene: brousky, kamenné koule (nástroje pro prak), kamenné drtidla, pazourková čepel.

Bronzové předměty:

Jde o 3 jehlice a jedno dlátko. Jehlice byly dvojího typu:

1. jehlice se zdobenou kyjovitou hlavicí: 2 exempláře
2. jehlice se zploštělou dvojkónickou hlavicí, zdobenou na krčku řadami šikmých rýžek

CHRONOLOGICKÉ ZAŘAZENÍ

Podle nálezů shledáváme že osada byla nepřetržitě osídlená, vývoj lze rozdělit na 3 fáze. : fáze 1 a 2a je podle Reinec. systému shodná s BD/HA1

f. 2b s HA1/HA2 3.f. s HA2/HA1

Absolutní stáří osady můžeme klást na samý konec 2. tisíciletí přnl., existovala 150 – 200let.

Nálezy v Březně nám neposkytují žádné údaje o rozvrstvení společnosti. Tato osada měla zemědělský charakter, jsou zde nálezy zuhelnatělých obilí a pšenice dvouzrnky. Podle osteologického materiálu můžeme poznat že zde zcela převažoval chov turu, dále jsou zastoupeni ovce, koza, kůň, pes. Divoká lovná zvěř tvoří 1%.

Centrální zóna osady byla zachycena na Z straně zkoumané plochy. Základní jednotkou byl dům obklopen 3-4 jámami. Na prozkoumané části sídliště v Březně bylo takových jednotek patrně 12. Současně byly v sídlišti vždy asi 3-4 domy, jejichž životnost se pohybovala mezi 35-40 lety.